

Клепикова О.В.

УДК 811.161.2

ЛІТЕРАТУРНЕ ОСМИСЛЕННЯ КОНЦЕПТУ «ОСОБИСТІТЬ» У ТВОРЧОСТІ ЛАРИСИ ДЕНИСЕНКО

Аннотація. В статті розглядається один із базових концептів творчості Л.Денисенко – людина. Даний концепт розглядається в рамках української культури, а також дається порівняльна характеристика з інтерпретацією цього концепта в світовій художній літературі. Концепт «людина» є основним як у творчості української письменниці, так у ряді зарубіжних культур. Порівняльний аналіз значення даного концепту дає можливість говорити про істинно українські прояви культурного наповнення даного концепту, а також простежити взаємозв'язок української культури зі світовим культурним середовищем. Такий підхід формує уявлення про місце української літератури на світовій літературній арені, оскільки формування сучасної постмодерністської літератури в Україні почалося відносно недавно і на даний момент відсутній апарат представленої літературної наповненості. Вивчення зразків художньої літератури методом порівняння з зарубіжними аналогами представляється найбільш ефективним для виробки категорійного апарату української сучасної молодіжної прози.

Ключові слова: концепт, культура, константи культури, мотив, інтерпретація, сучасна молодіжна проза, постмодернізм.

Анотація. У статті розглядається один з базових концептів творчості Л.Денисенко – особистість. Даний концепт розглядається в рамках української культури, а також дається порівняльна характеристика з інтерпретацією цього концепту у світовій художній літературі. Концепт «особистість» є основним як у творчості української письменниці, так у ряді зарубіжних культур. Порівняльний аналіз значення даного концепту дає можливість говорити про істинно українські прояви культурного наповнення даного концепту, а також простежити взаємозв'язок української культури зі світовим культурним середовищем. Такий підхід формує уявлення про місце української літератури на світовій літературній арені.

Ключові слова: концепт, культура, константи культури, мотив, інтерпретація, сучасна молодіжна проза, постмодернізм.

Summary. In article one of basic concepts of creativity of L.Denisenko – the personality is considered. This concept is considered within the Ukrainian culture, and also the comparative characteristic with an interpretation of this concept in world fiction is given. The concept "personality" is fundamental as in creativity of the Ukrainian writer, so in a number of foreign cultures. The comparative analysis of semantic filling of this concept gives the chance to speak about truly Ukrainian manifestations of cultural filling of this concept, and also to track interrelation of the Ukrainian culture with the world cultural environment. Such approach forms idea of a place of the Ukrainian literature in the world world of literature as formation of modern postmodernist literary napraleniye. Studying of samples art literature a method of comparison to foreign analogs is represented to the most effective for development of the category device of the Ukrainian modern youth prose.

Keywords: concept, culture, constants of culture, motive, interpretation, modern prose, postmodernism.

Концепт «Особистість» належить до найскладніших у світовій культурі. Ю.Степанов приділяє йому особливу увагу, зазначаючи, що в системі культури «ніщо так не параметризоване, як людина» [5, с. 552]. Водночас науковець виділяє три основні аспекти, в яких виявляє себе особистість (людина): «А) Людина стосовно «Світу», а тим самим, у тому самому відношенні, стосовно «Бога»; в язичницьких культурах – стосовно вищих божеств і нижчих – духів тощо, а також тварин. Б) Людина стосовно подібних до себе, свого роду, клану, племені, взагалі стосовно «своїх» і «чужих» [...]. В) Людина стосовно суспільства» [5, с. 552].

Бог як універсальне поняття, на перший погляд, не є світоглядним центром героїв Лариси Денисенко, проте уважний читач скоро помічає, що це далеко не так. Авторська позиція, значною мірою втілена у міркуваннях оповідачів, перебуває над вузькоконфесійними розуміннями Бога. Саме тому явно пародійним є будь-яке змальовання адептів тієї чи іншої світової релігії. Вступаючи в суперечку з отцем Макарієм, колишнім чоловіком Сарі і колишнім військовослужбовцем, Павло порівнює священників з адвокатами й страховиками, які зацікавлені передусім у грошах. «Потім, мені не подобається, що до Бога я можу звертатися на ти, а от до вас – тільки на ви. Чого б це? Зрештою, мої стосунки з Богом, це мої стосунки з Богом, яке ви маєте до них відношення?» [2, с. 204] – ці слова Павла містять основу тієї концепції стосунків людини з Абсолютом, яку вибудовує у своїх творах Лариса Денисенко.

Тут доречно паралель з романом Стівена Фрая «Брехун», де головний герой, вигадник і містифікатор Адріан Хілі вступає в сутичку зі шкільним капеланом Меддларом: « – Вы несетесь во весь опор, Хили, не разбирая дороги. А впереди вас ожидают преграды, рытвины и страшное падение. [...] И когда вы рухнете, – сверкнув очками, сказал Меддлар, – я буду смеяться и кричать ура.

– В вас скрыта душа милосердного христианина, сэр. [...]

Меддлар смерил его гневным взглядом и изобразил глухой смешок:

– Что дает вам право, мальчишка, говорить со мной подобным образом? Почему, ради всего святого, вы считаете, что имеете право на это?

Адриан с негодованием обнаружил, что на глаза его наворачиваются слезы.

– Бог дает мне это право, сэр, потому что Бог любит меня. И Бог не допустит, чтобы меня судил ф-ф-фашист – ханжа – ублюдок вроде вас!” [6, с. 39 – 40].

Андріан досить часто чинить безвідповідально по відношенню до тих, хто любить його, і автор не намагається виправдати свого героя – Стівен Фрай характеризує його через іронічне протиставлення “поганого” і “ще гіршого”: брехливий і “зіпсутий” Андріан, принаймні, приймає свою роль брехуна і здатен на прояви дружби, любові, співчуття, тоді як ханжа Меддлар старанно приховує свої вади, виявляючи крайню черствість і нелюдність. Павло, який відкриває для себе нові грані життя, знервований зникненням нареченої і поведінкою її родичів, виливає на отця Макарія все своє роздратування, однак він далекий від блазнювання й богохульства. Його гнів спрямований не проти Бога, а проти тих, хто перетворює культ на бізнес. За іронічними пасажами Павла стоїть глибоке страждання людини, яка намагається прийти до Бога без посередництва церковнослужителів, більше заклопотаних прибутками, ніж своїми пастирськими обов’язками. У той час як Стівен Фрай, більшою мірою залишаючись у загальному річищі світового постмодернізму, робить сакральні сутності об’єктом інтелектуальної гри, Лариса Денисенко більш відверто вказує на духовні цінності, замасковані кумедними діалогами.

Значно більше місця у сюжетній системі творів авторки займають буддистські мотиви. Проте вони суттєво різняться від аналогічних у творчості, скажімо, Пелевина. Попри яскраві риси культурологічної гри, властиві художній манері автора, очевидно є його симпатія до цієї філософсько-релігійної доктрини. У творчості Лариси Денисенко елементи буддизму постають швидше як ознака сучасного соціуму з його захопленням екзотичними віяннями. Адепти буддизму, як і радикального православ’я, змальовуються авторкою в гумористичному ключі. Раніше вже згадувався Будда, приятель Андрія, одного з оповідачів у романі “Помилкові переймання”, захоплений ідеєю реінкарнації. В кожному з образів палких прихильників певної релігії Лариса Денисенко висміює передусім зовнішні прояви релігійності, що не мають нічого спільного з істинним розумінням своєї сутності як духовної істоти.

У зв’язку з таким розумінням ідеї Бога варто згадати слова Макса (“24 : 33 : 42”): “Бог любить трійцю? Та ця речення вигадали п’яниці. Бог любить усіх” [3; 59]. У цьому відношенні позиція Лариси Денисенко суголосна з поглядами А. Некрасова: “...Наивысшей ценностью являются любовь и свобода, [...] и это и есть Бог. [...] Бог-Любовь везде: и в самом человеке, и в тех, кто рядом с ним, и в их детях, и в родителях, и в делах, и во всем, что его окружает. Эта любовь Бога – как воздух, который заполняет все, и без которого нет жизни” [4, с. 104].

Своєрідно переосмислюються авторкою архаїчні образи ангела й демона. Константи, що мають багатовікову традицію в культурі, особливим чином трансформуються в художньому світі Лариси Денисенко. У ряді випадків письменниця обіграє стереотипні уявлення, втілені в узагальнених образах темного і світлого начал. Так, Андрій (“Помилкові переймання”) називає янголами медсестер, з якими спить. Одну з його коханок звать Ангеліна. Подібну гру з іменем головної героїні зустрічаємо в повісті Вікторії Токаревої “Одна з багатьох” – красуня Ангеліна, яка торує шлях до висот шоу-бізнесу, наділена “ангельською” зовнішністю – блакитними очима й світлим волоссям, хоча вчинки дівчини контрастують з її портретом – підхід до життя в неї меркантильний, аж до цинізму.

Образ ангела як втілення доленосного начала зустрічається і в інших епізодах роману. Часом він виконує роль психологічної деталі, як, наприклад, у випадку з коханцем Гани. Фігурки ангелів є тут деталлю інтер’єру, проте водночас вони доповнюють характеристику чоловіка, передану технікою виразних “штрихів”: “... до стелі було прибито янголів, тільки люди з тонким душевним складом могли прибитися до стелі янголів за цнотливі крила цвяхами” [1, с. 86].

Водночас є у творчості Лариси Денисенко приклади значеннєвого поглиблення цієї константи й наближення до первісної, сакральної, суті – ангел постає втіленням надприродних сил, недоступних чуттєвому сприйняттю людини, а відтак таємничих і загрозливих. Міра (“Забавки з плоті та крові”), розповідаючи Ерікові про свої страхи, каже, що боїться дощу, ангелів та м’ячів, якими в неї можуть влучити. Свій найбільший страх Міра уявляє як дощ, під час якого ангели, граючись м’ячами, намагаються влучити ними в людей. Аналізуючи власні страхи, дівчина знаходить їх коріння в дитинстві – під час екскурсії, на яку Міра ходила разом з братом, нервова дама-екскурсовод, що пережила кілька абортів, розповіла їм про те, що на ангелів перетворюються мертві діти. Отже, цей образ пов’язується з потойбіччям, причому ангел у даному випадку втрачає свої функції доброго провідника людини, втілюючи натомість ідею жорстокості дитинства, до якої неодноразово звертаються автори ХХ століття. Венедикт Єрофєєв у своєму романі “Москва – Петушки” уподібнює ангелів до жорстоких дітей. Ангели є постійними супутниками Венечки у його безглуздій мандрівці, вони стежать за кожним його кроком, не схвалюють лайки, однак у момент найбільшої небезпеки сміються з героя і залишають сам на сам з убивцями.

Таким чином у творчості Лариси Денисенко втілюються настрої загубленості людини, спільні для цілого ряду авторів різних національних літератур ХХ – початку ХХІ століття. Сумнів у реальності Божого провидіння, що бере свій початок чи не від Ніцше, становить потужний відголосок у романістиці молоді письменниці, однак вона шукає і знаходить власні відповіді на “прокляті питання”, які містяться у взаєморозумінні та взаємопідтримці людей, а ідея Бога мислиться нею значно ширше, ніж поклоніння.

Джерела та література:

1. Денисенко Л. Помилкові переймання, або Життя за розкладом вбивць / Лариса Денисенко. – 239 с
2. Денисенко Л. Сарабанда банди Сари / Лариса Денисенко. – К.: Нора-друк, 2008. – 239 с.
3. Денисенко Л. 24 : 33 : 42 / Лариса Денисенко. – 239 с.

4. Денисенко Л. 24 : 33 : 42 / Лариса Денисенко. – 239 с.
5. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры: [опыт исследования] / Юрий Степанов. – М.: Школа “Языки русской культуры”, 1997. – 720 с.
6. Фрай С. Лжец / Стивен Фрай. – М.: Phantompres, 2007. – 448 с.

Кобринец О.С.

УДК 811.133.1'373.613=111

АНГЛИЙСКИЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ ВО ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКЕ (НА МАТЕРИАЛЕ ЖЕНСКИХ ЖУРНАЛОВ)

***Аннотация.** Статья посвящена анализу английских заимствований во французском языке. В ней рассматриваются основные причины проникновения англицизмов, сферы наибольшего их употребления и степень частоты использования в современном французском языке. Сравниваются данные из словарей по количеству английских заимствований с XVIII века и до сих пор. Выделены и охарактеризованы основные типы англицизмов, а также проанализированы основные репрезентативные особенности английских заимствований на материале модных женских журналов.*

***Ключевые слова:** французский язык, заимствования, виды англицизмов, англицизмы в женских журналах.*

***Анотация.** Статтю присвячено аналізу англійських запозичень у французькій мові. У ній розглядаються основні причини проникнення англійців, сфери найбільшого їх вживання і ступінь частоти використання у сучасній французькій мові. Порівнюються дані зі словників за кількістю англійських запозичень з XVIII століття і до сьогодні. Виокремлені й охарактеризовані основні типи англійців, а також проаналізовані основні репрезентативні особливості англійських запозичень на матеріалі модних жіночих журналів.*

***Ключові слова:** французька мова, запозичення, види англійців, англійцизми у жіночих журналах.*

***Summary.** This article is aimed at the English borrowings in the French language on the material of women's magazines. In this research the main causes of penetration of anglicisms, the scope of most of their usage and the frequency of their using in modern French are analyzed. The information from the dictionaries of the English borrowings from the XVIII century up to now is compared. Our analysis shows that the stream of English borrowings has been increased considerably at the beginning of the XXI century according to the process of globalization, the development of new technologies, the Internet. First of all, this phenomenon is revealed in the areas of business, science, the media, particularly in women's magazines.*

Our research allowed to divide the anglicisms of the French language into 3 large groups: almost inevitable (naming the new realities and objects); borrowings represented by French synonym (French lexical doublets) and borrowings as a fashion sign.

From a linguistic point of view, borrowings are divided into 6 categories: semantic, lexical, syntactic, morphological, phonetic and graphic.

Among the semantic groups "Fashion and Shopping", "Style", "Colors", "Clothing and Footwear", "Beauty Industry", "Music", "Movie, Show Business", "Art", "Food and Cuisine" "News and Society," "Professions", "Communication" the largest number of borrowings have been identified in the spheres "Fashion and Shopping", "Style", "News and Society". This fact is explained by the type of women's magazines by focusing on a particular audience.

The main features of anglicisms in women's magazines are their abundance in the headlines of articles, titles and subheadings; the conjugation of the English verbs according to French pattern of the first group or its usage without any modification; the usage of verbs and nouns as adjectives; the usage of the English nouns without any changes but with the addition of the article.

***Keywords:** the French language, borrowings, the types of anglicisms, English borrowings in French women's magazines.*

В начале XXI века во Франции с большой обеспокоенностью заговорили о наплыве английских заимствований во французский язык. Лингвисты, писатели, учителя, политики, общественные деятели, ученые и журналисты опасаются, что это может привести к обесцениванию и обеднению их родного языка. На сегодняшний день бесспорным является тот факт, что расширение сфер международных контактов привело к тому, что английский язык стал языком международного общения. Этот феномен англиканизации связывают прежде всего с процессом глобализации, постоянным взаимодействием и взаимопроникновением культур. Наиболее благоприятными для внедрения англицизмов являются области информатики, высоких технологий, СМИ и молодежный сленг. Среди средств массовой информации в первую очередь следует отметить большое количество англицизмов на телевидении, радио, в рекламе и в женских глянцевого журналах. Именно язык СМИ представляет особый интерес для изучения, поскольку именно в них наиболее быстро и репрезентативно отражаются любые изменения в языке.

Проникновение англицизмов в их родной язык уже несколько десятилетий привлекает внимание французских ученых, таких как Макс Рат, Ренэ Этьембл, Мишель Шансу, Жан Турнье, Жак Селлар, Ален Рэй, Паскаль Серт и некоторых других [2; 3; 4; 5; 7; 12]. Однако это явление вызывает непрекращающийся интерес и дает плодотворную почву для постоянных исследований, так как язык – это живой, все время меняющийся организм.